

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

NYHEDSBREV NR. 47, MARTS 2018

ISSN: 1904-1233

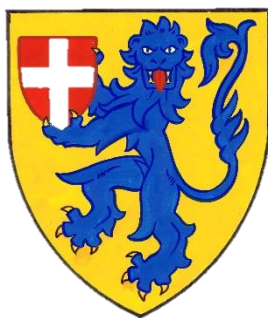
REDAKTØRERNES SPALTE

Kære læser! Velkommen til årets første nyhedsbrev. Vi minder om Nordiske Heraldiske Ex Libris som del af SHS 60-års jubilæum i 2019. Projektet er afhængig af dig, kære læser, og skulle gerne resultere i en flot bog med et bredt udsnit af nordiske Ex Libris. Vores medlem Torben Birk har besøgt Fantasy Bogmessen på Herlufsholm, der viste sig mere heraldisk end ventet. Læs hans beretning og bidrag om nulevende danske Storkorsriddere af Dannebrogordenen. Finland har et "spin of" af 100-års jubilæet, desværre, må man sige, ikke af det heraldisk gode. Tak for alle bidrag, store eller små, altid lige velkomne. Husk i øvrigt at gå ind på de forskellige heraldiske foreninger hjemmesider, der er meget at hente blandt de mange opslag og opdateringer. Og hermed kaster redaktørerne dette nummers heraldika i grams til Nyhedsbrevets gunstige læser. Bidrag sendes til enten info@arsheraldica.dk eller ct.von.christierson@webspeed.dk.

Ronny Andersen & Carl-Thomas von Christierson

INDHOLD

- S. 1: REDAKTØRERNES SPALTE
- S. 2: DANSK HERALDISK SELSKABS GENERALFORAMLING
- S. 3: DANSK HERALDISK SELSKABS FORÅRSPROGRAM, PERSONALIA
- S. 4: SOCIETAS HERALDICA LUNDENSIS
- S. 5: NORDISKE HERALDISKE EX LIBRIS
- S. 6: MIG OG MIT VÅBENSKJOLD
- S. 9: IN MEMORIAM
- S. 10: FINLANDS UTRIKESMINISTERIUMS NYA GRAFISKA PROFIL
- S. 11: HERALDISK FANTASYBOGMESSE PÅ HERLUFSHOLM
- S. 13: ØRNE- OG LØVEVÅBENER
- S. 15: NY HERALDISK LITTERATUR

DANSK HERALDISK SELSKAB
SOCIETAS HERALDICA DANICA
DANSK AFDELING AF *SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA*

PROTEKTOR: HANS KONGELIGE HØJHED PRINS JOACHIM

4. ORDINÆRE GENERALFORSAMLING

Dansk Heraldisk Selskab afholder sin 4. ordinære generalforsamling med efterfølgende foredrag:

*Tirsdag den 22. maj [ny dato!] 2018, kl. 19.30,
Rosenborg Slots foredragssal, Øster Voldgade 4B - over gården. Indgang via porten Øster Voldgade 4B*

Generalforsamlingen afholdes (jf. vedtægterne) med følgende dagsorden:

- 1) Valg af dirigent.
- 2) Formandens beretning om selskabets virke i de forløbne to år.
- 3) Beretninger fra nedsatte udvalg.
- 4) Kassererens forelæggelse af regnskab og budget til godkendelse.
- 5) Behandling af forslag fra bestyrelsen eller medlemmer.
- 6) Valg af
 - a. op til fem medlemmer af bestyrelsen;
 - b. formand, 1. næstformand og 2. næstformand.
- 7) Valg af revisor og revisorsuppleant.
- 8) Eventuelt

I forbindelse med generalforsamlingen afholdes et mini-foredrag ved kgl. våbenmaler, arkivar, cand.mag. **Ronny Andersen**: "*Udpluk fra de kongelige ordeneres våbenbøger*".

På bestyrelsens vegne,

Peter Kurrild-Klitgaard
Formand

DANSK HERALDISK SELSKABS AKTIVITETER FORÅRET 2018

Sted: Alle foredrag foregår i Rosenborgs foredragssal, Øster Voldgade 4B - over gården. Indgang via porten Øster Voldgade 4B. Præcist fremmøde, *porten låses kl. 19:20.*

Pris: 50 kr. pr. foredrag, der betales kontant. Lige penge bedes medbragt. Alternativt kan der betales 150 kr. for fem foredrag (oktober-marts) ved indbetaling til selskabets konto (Danske Bank 1551-3719354025). Dette tilbud gælder kun for medlemmer af SHS.

Sidste foredrag:

● I SERIEN FINLAND 100 ÅR ●

Tirsdag 20. marts 2018 kl. 19.30

Cand. mag. Ronny Andersen:

Finske præsidenters våbener som Riddere af Elefantordenen

Tirsdag 22. maj 2018 kl. 19.30 generalforsamling

Mini-foredrag ved Ronny Andersen:

Udpluk fra de kongelige ordeners våbenbøger

PERSONALIA

Som nya medlemmar i SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA önskar vi varmt välkomna till:

Sven-Erik Ejnare, Umeå, Sverige
Per Magne Gjerde, Ålesund, Norge
Joakim Johansson, Delsbo, Sverige
Gunnel Sjöholm, Upplands Väsby, Sverige

SOCIETAS HERALDICA LUNDENSIS

PROGRAM VÅREN 2018

- 5 jan kl. 11:30 Heraldisk lunch.
17 jan kl. 18:00 Lunds heraldiska seminarium XXVII.
Delrapport, bokprojekt: Heraldik i kommunala insignier.
Inledning av fil.kand. Lars Trägen.
- 2 feb kl. 11:30 Heraldisk lunch.
2 mar kl. 11:30 Heraldisk lunch.
14 mar kl. 18:00 Lunds heraldiska seminarium XXVIII.
Vapen och flaggor i danska landskap?
Inledning av vexillolog Anton Pihl.
- 6 apr kl. 11:30 Heraldisk lunch.
20 apr Lunds heraldiska seminarium XXIX.
Lunds nationers fanor.
Mer information om exakt tid och plats annonseras via Facebook och hemsian.
- 4 maj kl. 11:30 Heraldisk lunch.
1 jun kl. 11:30 Heraldisk lunch.
10 jun kl. 16:00 International Heraldry Day • Lunds heraldiska seminarium XXX.
Det von der Wetteringska vapnet.
Inledning av Svenska Heraldiska Föreingens härold Martin Trägen.

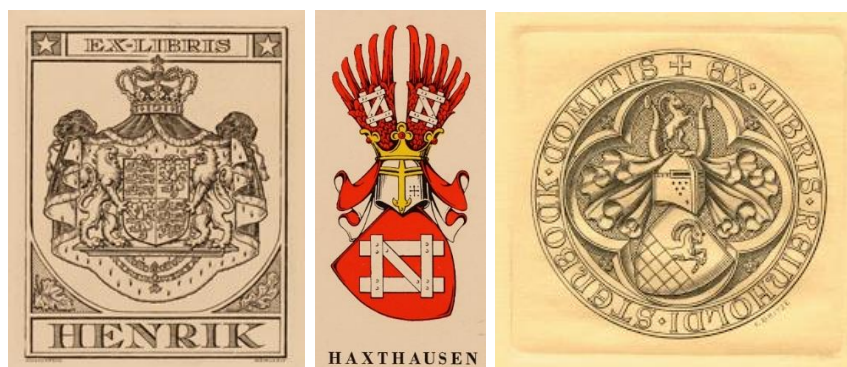
Om inte annat anges, så avhålls de heraldiska luncherna på Grand Hotel i Lund, och Lunds heraldiska seminarium på Juridicum, Lilla Gråbrödersgatan 4-6, Lund, företrädesvis i Sessionssalen.

Se gärna aktuell information på Societas Heraldica Lundensis facebookside!

Anmälan till shl@heraldik.org eller +46 731 50 29 39.
<https://www.facebook.com/SocietasHeraldicaLundensis>.
Med förbehåll för ändringar.

NORDISKE HERALDISKE EXLIBRIS

– i anledning af *Societas Heraldica Scandinavica* 60-års jubilæum (2019)

I forbindelse med Societas Heraldica Scandinavica 60-års jubilæum i 2019 udgives en bog med samling af nordiske heraldiske exlibris. Alle medlemmer af SHS (eller andre interesserede), der selv har et heraldisk exlibris, eller ligger inde med andres, opfordres til at deltage:

- Indsend et (eller flere) trykte, heraldiske exlibris. Det er som udgangspunkt (med mindre andet aftales) ikke tilstrækkeligt med en scanning, men skal være et trykt exlibris.
- Hvert indsendt exlibris skal have medfølgende informationer om: personens/personernes navn, fødselsår, evt. uddannelse og stilling; kunstnerens navn; årstal for fremstilling; våbenets oprindelse; evt. yderligere, relevante oplysninger.
- Informationerne præsenteres på nordisk sprog & engelsk
- Publicering er gratis—men der uddeles ikke frieksemplarer til bidragsydere, d.v.s. man skal selv købe bogen fra SHS.
- SHS har redigeringsret & forbeholder sig ret til at afvise indsendte exlibris p.g.a. kvalitet, manglende oplysninger eller pladmangel e.l.
- SHS påtager sig med mindre andet er aftalt på forhånd ikke ansvar for at returnere indsendt materiale.
- Bogen udgives i.f.m. SHS' 60-års jubilæum i maj 2019.
- Deadline for indsendelse af bidrag: 1.12.2018.
- Bidrag sendes til: Societas Heraldica Scandinavica c/o Professor, Ph.D. Peter Kurrild-Klitgaard, Tesdorpfvej 59, DK-2000 Frederiksberg, Danmark.

MIG OG MIT VÅBENSJOLD EN ARTIKELSERIE OM DE NULEVENDE STORKORSRIDDERES VÅBENSJOLDE

Med udgangspunkt i deres våbenskjolde portrætterer Kristelig Dagblad i en ugentlig serie en af de 27 nulevende danske storkorsriddere af Dannebrogordenen. Hovedparten af våbenskjoldene er nykomponerede, og artikelserien giver et sjældent indblik i de overvejelser, der ligger til grund for antagelsen af et våben.

Blandt de tydeligste udtryk for en levende heraldisk tradition i Danmark er ophængningen af våbenskjolde for de nyudnævnte riddere af Elefantordenen og storkorsriddere af Dannebrogordenen i De Kongelige Danske Ridderordeners kapel i Frederiksborg Slotskirke i Hillerød. Våbenskjoldene viser, hvordan de heraldiske traditioner gennem tiden er blevet varetaget og opfattet af de højest placerede embedsmænd i den danske centraladministration og andre af statens og kongehusets vigtigste støtter.

Kristelig Dagblad (KD) har siden november 2017 ugentligt i serien ”Mig og mit våbenskjold” bragt et mindre portræt af en af de 27 nulevende danske storkorsriddere af Dannebrogordenen. Hvert portræt tager udgangspunkt i storkorsridderens våbenskjold og ledsages af et kort interview, hvor personen uddyber sine overvejelser vedrørende valget af våbenskjold, heraldiske figurer og valgsprog. Blandt de nulevende storkorsriddere er kun et begrænset antal våbenbærere før udnævnelsen, og de fleste storkorsvåbener er derfor komponerede til lejligheden.

Kristelig Dagblads heraldiske portrætserie blev den 30. november 2017 indledt med et interview med kgl. våbenmaler Ronny Andersen, der til skribenten Tine Maria Winther forklarer en række af de grundlæggende heraldiske regler samt arbejdet med rådgivning af en nyudnævnt storkorsridder.

Keld G. H. Hillingsø (*1935)

1. januar 1995
(KD: 30-11-2017)
Generalløjtnant

Poul Johan Svanholm (*1933)

14. januar 1997
(KD: 18-01-2018)
Erhvervsleder

Jacques Hermann (*1934)

16. april 2001
(KD: 11-01-2018)
Højesteretspræsident

Uffe Ellemann-Jensen (*1941)

18. december 2002
(KD: 07-12-2017)
Udenrigsminister

Bodil Nyboe Andersen (*1940)

27. september 2005
(KD: 16-12-2017)
Nationalbankdirektør

Torben Melchior (*1940)

16. april 2005
(KD: 01-02-2018)
Højesteretspræsident

Medio februar 2018 er ca. en tredjedel af de 27 nulevende storkorsriddere portrætterede, hovedsageligt tildelingen i tiåret fra midten af 1990'erne og frem. Portrætserien følger ikke kronologisk tildelingsdatoen for storkorset, men har indtil nu vist et repræsentativt udvalg af de personer og embeder, der traditionelt tildeles et storkors: præsidenter for Højesteret (Jacques Hermann og Torben Melchior), forsvarschef (Jesper Helsø), betydningsfulde erhvervsledere (Poul Svanholm), højtstående embedsmænd og diplomater (Ulrik Federspiel), politikere (Uffe Ellemann-Jensen) og personer ansat ved hoffet (Per Thornit). Den eneste kvinde i serien – og den eneste nulevende danske kvinde, som har modtaget storkorset – er tidligere nationalbankdirektør Bodil Nyboe Andersen.

Statutterne for både Elefantordenen og Dannebrogordenen fastslår, at nyudnævnte riddere tilhørende de højeste klasser skal indlevere deres våbenskjold med tilhørende valgsprog. For storkorsriddere af Dannebrogordenens vedkommende ændres i 1961 praksis således, at kun danske modtageres våbenskjolde males i våbenbøgerne og ophænges i ridderkapellet i Frederiksborg Slotskirke. Ændringen skyldtes det betydelige antal internationale tildelingen samt disse modtageres manglende vilje til indlevering af et våbenforlæg. Undtagelser fra denne nye praksis omfatter nærtstående familiemedlemmer til personer i den danske kongefamilie, senest Prinsesse Maries far, Alain Cavallier (2008), og Kronprinsesse Marys far John Donaldson (2004).

Man bemærker, at nye riddere ikke pålægges at indlevere en blasonering, men derimod en farvelagt tegning af deres våbenskjold. Det tyder på en pragmatisk anerkendelse af, at entydig blasonering for selv forholdsvis simple våbener er vanskelig, og at misforståelse let forekommer. I ordenens våbenbøger findes således – ud over våbenskjoldet – udelukkende information om modtagerens navn, udnævnelsesdato og position.

Desværre føres der fra centralt hold i Danmark ikke register over de overvejelser, der ligger til grund for en given storkorsridders våbenskjold. Et forbilledligt eksempel er Canadian Heraldic Authority's Public Register of Arms, Flags and Badges of Canada, hvor både våbenskjold, blasonering og symbolik er beskrevet.

Per Thornit (*1942)

26. maj 2006
(KD: 28-12-2017)
Hofchef

Hans Jesper Helsø (*1948)

1. januar 2007
(KD: 04-01-2018)
Forsvarschef

Ulrik Federspiel (*1943)

25. marts 2009
(KD: 25-01-2018)
Departementschef

Kristelig Dagblads heraldiske portrætserie af de 27 nulevende storkorsriddere må derfor – trods dens begrænsende omfang – betragtes som en ikke ubetydeligt historisk dokumentation til kommende generationers forståelse af vores nulevende storkorsridderes forhold til heraldikken og deres våbenskjoldes symbolik og betydning. Man må derfor håbe, alle 27 nulevende storkorsriddere har ønsket at bidrage til artikelserien og ikke mindst, at Kristelig Dagblad vælger at gennemfører den i sin fulde længde.

Storkorsridderens våbenskjolde i ridderkapellet i Frederiksborg Slotskirke betragtes dagligt af et stort antal besøgende. Det er ikke usædvanligt at kunne opleve besøgende, der med nysgerrighed og overraskelse i blikket genfinder kendte samfundspersonligheder på de hvidkalkede vægge og måske for første gang oplever heraldikken som en levende tradition. Heraldikken betragtes desværre uretmæssigt af visse som noget historisk, ”fint”, utilnærmeligt, regeltungt og uvedkommende; en misforstået tilgang, der desværre genfindes blandt visse af storkorsridderne.

Tidligere hofchef Per Thornit siger i sin artikel (28. december 2017): *”Ikke alene skal man være en meget dygtig heraldiker, man skal også kunne tegne, have fantasi og holde sig inden for rammerne af heraldikken, som er meget mere komplicerede, end man skulle tro. Der er ingen ende på, hvad der er af regler”*.

Det heraldiske formsprog er begrænset af et fåtal regler, der alle kan retfærdiggøres i middelalderens ønske om den klareste mulige visuelle kommunikation. At heraldikken giver mulighed for at udtrykke vånebærerens rang er ikke det samme som, at man skal have rang for at tage et våben, ligesom rang i sig selv er heraldikken uvedkommende.

Flere af de portrætterede storkorsriddere fortæller, at deres våbenskjold ikke måtte blive for ”pompøst” eller ”overdrevet”; de ønskede af den grund hverken hjelmfigur og hjelmklæde. Et eksempel på dette er tidligere udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen (7. december 2017): *Nogle våbenskjolde har en hjelm, men det, syntes Uffe Ellemann-Jensen, blev for pompøst. ”Jeg kunne godt lide det meget enkle. Så øverst er blot et klæde, hvor ordene står.”* Tidligere højesteretspræsident Torben Melchior (1. februar 2018): *Oftentimes er der i et våbenskjold hjelm og hjelmklæde. Men det ønskede Torben Melchior ikke. ”Jeg syntes ikke, jeg ville overdrive. For mig var enkelthed på sin plads.”*

Storkorsridderens våbenskjolde viser, hvordan de heraldiske traditioner gennem tiden er blevet varetaget og opfattet. Noget kan tyde på, at den misforståede opfattelse af våbenskjolde som udtryk for noget

”pompøst” eller ”overdrevet” er aftagende, og storkorsriddernes heraldiske bevidsthed er højnet, samt at deres våbener er inde i en heraldisk opblomstringstid. Som eksempel kan sammenholdes våbenskjoldene for de to Venstre-formænd Uffe Ellemann-Jensen og tidligere statsminister Anders Fogh Rasmussen, eller erhvervslederne Poul Svanholm og Haldor Topsøe. Ofte vil de storkorsriddere, der har valgt aktivt at gå med heraldikken og se dens styrker stå tilbage med det mest vellykkede og udtryksfulde våbenskjold.

Som malurt i bægeret bør det nævnes, at portrætserien desværre sine steder lider under en manglende heraldisk forståelse, som for eksempel når artiklen om Ulrik Federspiel (25. januar 2018) indledes med *”Da Ulrik Federspiel i marts 2008 fik retten til at få fremstillet et personligt våbenskjold, ...”*. I dansk sammenhæng er retten til at tage et våbenskjold en ret, alle besidder og ikke et privilegium, der følger med et bestemt embede. Man kan i den forbindelse ikke ofte nok erindre om ordene fra middelalderens Bartolus de Saxoferrato (1313-1357): *”Enhver må antage et våben og mærke, samt føre det og male det på sine ejendele”*. Flere af den slags heraldiske misforståelser genfindes desværre rundt om i portrætserien. Trods dette må Kristelig Dagblads initiativ karakteriseres som forfriskende og heraldisk betydningsfuldt.

Torben Birk

IN MEMORIAM

Hans Kongelige Højhed Prins Henrik

1934 - 2018

Så här lagom Post Festum till Finlands 100 års självständighet presenterar Finlands Utrikesministerium sin nya grafiska profil. Nyhetsbrevet låter, inte utan en tår i ögonvrån å den finska heraldikens vägnar, hemsidans egna ord förklara bakgrund och ide:

Finlands Utrikesministeriums och utrikesrepresentationens uppgift är att representera Finland ute i världen. Utrikesförvaltningens visuella profil förmedlar att Finland tillhör det globala samfundet.

Profilens koncept koncentreras i symbolen där Finlands lejon är en del av en skiftande glob. Jordgloben beskriver globala konjunkturen och deras rörelser. Finlands lejon förmedlar trovärdighet, stabilitet och välfärd.

Den visuella identiteten är flexibelt designad. Den fungerar i traditionella tryckta medier och kan anpassas för olika digitala behov.

Symbolen i centrum för den visuella profilen är dynamisk och användbar i digitala miljöer. Jordgloben har sitt eget användargränssnitt som kan ta emot datasignaler i realtid. Med hjälp av den kan utrikesförvaltningen kommunicera om viktiga ämnen på ett nytt sätt och visualisera olika aspekter av världens händelser.

Material med [utrikesministeriets symbol](#) och visuella profil samt olika mallar finns i [materialbanken](#). I utrikesministeriets [grafiska riktlinjer](#) fastställs hur logotypen får användas, och där demonstreras också olika sätt som den kan användas på.

HERALDISK FANTASYBOGMESSE PÅ HERLUFSHOLM

Kun alt for sjældent har man mulighed for at træde ind i verden fuld af alskens farvestrålende heraldik. Ikke desto mindre var dette muligt ved Herlufsholms Fantasybogmesse, hvor Dorothy Jones på overbevisende måde introducerede de besøgende og måske kommende heraldisk interesserede for våbenskjoldenes stærke visuelle udtryk og heraldikkens fængslende historier.

Herlufsholm har siden 2011 lagt stemningsfulde omgivelser til en årlig fantasybogmesse, der siden 2014 har haft Næstved Bibliotek og Borger-service som hovedarrangør. I slutningen af skolernes efterårsferie den 20. og 21. oktober 2017 kunne bogmessens besøgende opleve interviews med fantasylitteraturens vigtigste forfattere og illustratorer. Bogmessen tilbød derudover oplæsning, signering, bogsalg og aktiviteter inden for fantasygenrens univers. Som litterær genre er fantasy kendetegnet ved den fantastiske fortælling ofte placeret i et fremmed univers, hvor for eksempel magiske elementer kan indgå. Genrens karakteristika taget i betragtning er det ikke vanskeligt at se dens relation til heraldikken, der netop selv tager sit udgangspunkt i den "fantastiske" middelalders univers.

Herlufsholm klosterbygning, her set fra Susåen, dannede 20. og 21. oktober 2017 ramme for Herlufsholm Fantasy bogmesse

For de heraldisk besøgende var heroldteltet udenfor Herlufsholms klosterbygning uden tvivl bogmessens højdepunkt. Her kunne de besøgende opleve Dorothy Jones' levende og stærkt visuelle fortællinger fra heraldikkens verden. Dorothy Jones præsenterede ikke blot heraldikken i fortidigt eller fantasyrelateret perspektiv, men som noget vedkommende og forsat levende med dybe rødder i fortid og spirende skud mod fremtiden.

Heroldtelt udenfor Herlufsholms klosterbygning. Foran teltets indgang ses to skjolde med den waliske drage – her med blå tunge

ledsaget af tegnede våbenskjolde, men mange våbner udklipet i karton. Noget der formidlingsmæssigt både førte skjoldene tilbage til deres rødder og gav heraldikken en fysisk og stærkt visuel identitet. Følte de ikke-våbenførende besøgende sig heraldisk inspireret havde de mulighed for, under vejledning, selv at udforme et våbenskjold.

Blandt de mange små fortællinger, der mødte de besøgende var der både de klassiske historier om kongelige våbner over ridderskjolde i Frederiksborg Slotskirke til sydsjællandsk kommunal heraldik, men også historien om enhjørningens symbolske betydning, våbenskjoldet eller manglen på samme for USA's 45. præsident Donald Trump, den politiske kontrovers om Frederiksborgs kommunevåben med hætteklædte falke eller det engelske College of Arms' fastsættelse af regler for alliancevåbner ved ægteskab indgået mellem to personer af samme køn.

Formidlingen var i øjenhøjde med de tilhørende. Udgangspunktet var den viden og den nysgerighed hver enkelt besøgte heroldteltet med. Dorothy Jones heraldiske historier var ikke blot

Dorothy Jones heraldiske historier var ikke blot

**Dorothy Jones fortæller om heraldik på Herlufsholm
Fantasy Bogmesse**

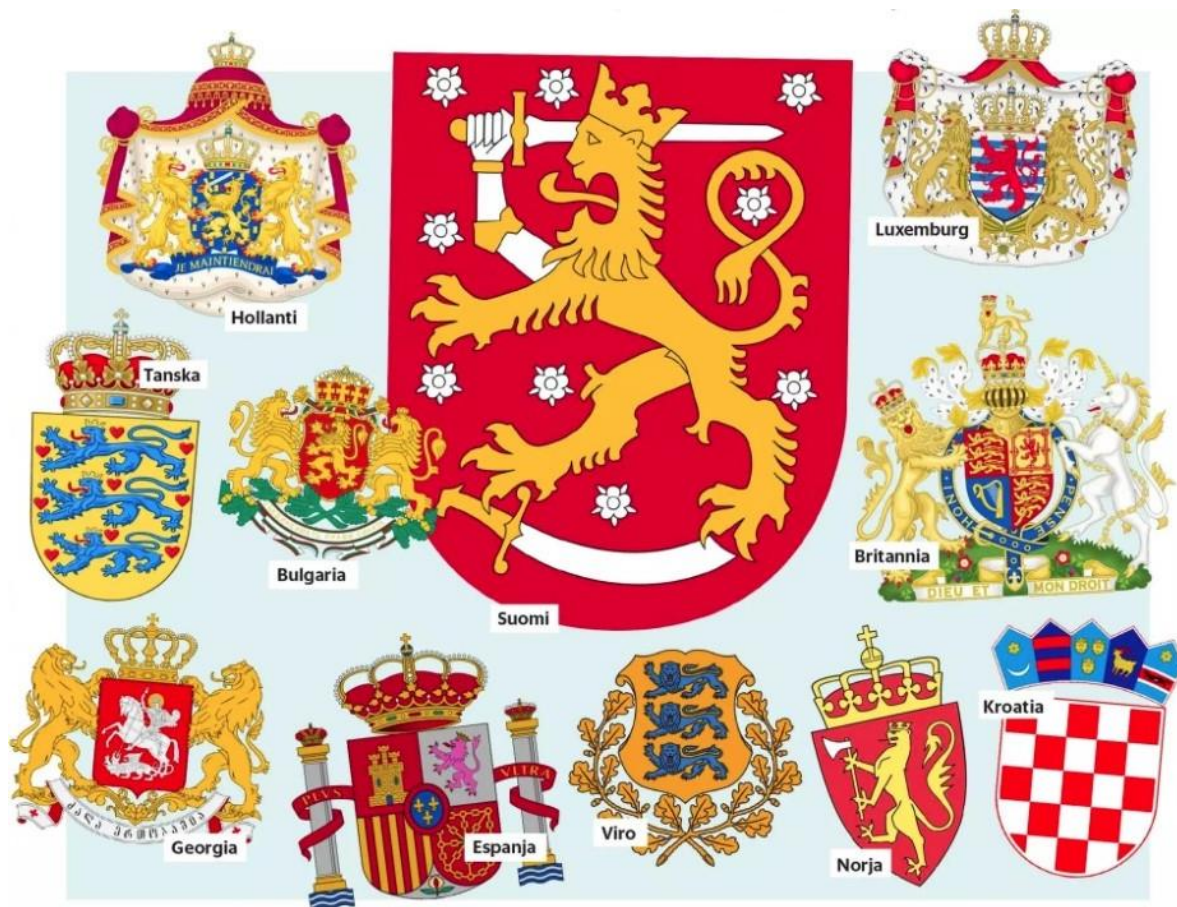
Mange heraldisk interesserede vil mindes deres første fascination og tilgang til heraldikken som værende ansporet af våbenskjoldenes stærke og kraftfulde visuelle udtryk. En fascination og interesse, der for norges vedkommende senere udvides til heraldikkens andre og mere akademiske sfærer. Det er vigtigt ikke at glemme denne oprindelige visuelle fascination, selv når der arbejdes og forskes i andre heraldiske kringelkroge. Det visuelle udtryk er det, der skal gøde og byde kommende heraldisk interesserede velkommen i det heraldiske fællesskab. Set i lyset af dette er formidling som Dorothy Jones' ved Herlufsholm Fantasybogmesse af stor betydning for at sprede heraldikkens glæder til kommende generationer.

En verden fuld af alskens farvestrålende heraldik – herold med Næstveds kommunevåben og plancher med heraldiske historier

Torben Birk

Från Antti Matikkala har Nyhetsbrevet mottagit följande artikel av Jaakko Lyytinen om europeiska örn- och lejonvapen. Den är ursprungligen från tidningen Helsingin Sanomats månatliga bilaga Kuukausliite den 1.12.2017.

● ● ● ALUKSI

Leijonat vastaan kotkat 11–9

Euroopan maiden vaakunoita hallitsevat sotaisat eläimet.

Eurooppa on jakautunut kahtia – ja monella tavalla: On EU-maat ja muut. On monarkiat ja tasavallat. On Nato-maat ja liittoutumattomat maat. On katoliset maat ja protestanttiset maat. On viinimaat ja olutmaat.

Ja sitten ovat leijonamaat ja kotkamaat. Kun heraldikot ovat suunnitelleet Euroopan maille vaakunoita, heillä ei ole ollut liikaa mielikuvitusta.

Vaakunoiden Eurooppa jakautuu neljään osaan. Leijonamaiden vaakunassa esiintyy leijona mutta ei kotkaa. Kotkamaiden vaakunassa on kotka ilman leijonaa.

Kolmas ryhmä muodostuu valtioista, jotka eivät ole osanneet valita. Niiden vaakunassa on sekä leijona että kotka. Lisäksi on parinkymmenen valtion kaatoluokka, jonka vaakunoissa on jotain muuta. Esimerkiksi Jeesus (Unkari), punätähti (Valko-Venäjä), rauhankyyhky (Kypros) tai harppu (Irlanti).

Leijonamaihin kuuluvat Suomen lisäksi esimerkiksi Espanja, Britannia, Viro, Norja ja Tanska. Englannin ja Espanjan eläinvalinta on ymmärrettävä. Niiden alueella todella eleli leijonia tuhansia vuosia sitten.

Leijonamaiden joukossa on perinteisiä tasavaltoja ja kuningaskuntia. On nuoria ja vanhoja valtioita. Vaakunoiden leijonatkin ovat hyvin erinäköisiä. Jotkut ovat jänteviä

ja räyhäkkäitä (Georgia), kun taas jotkut muistuttavat väsyneitä sirkuseläimiä (Englanti). Ja entä Norjan otus? Onko se edes leijona vai sittenkin ilves, joka hypistelee vastentahtoisesti tapparaa kypälissään?

Leijonalaumassa Suomen ryhdikäs vaakuna-leijona erottuu edukseen. Ehkä juuri siksi Suomi kuuluu maailman leijonamielisimpiin maihin. Suomen jääkiekkomaajoukkue on Leijonat, on Leijona-viinaa ja isänmaallisuutta uhkuvaa leijonariipusta. Samanlaisen pörhistelyyn törmää korkeintaan Englannissa.

Suomen leijona on perua ajalta, jolloin Vaasa-suvun hallitsijat pyrkivät pönkittämään valtaansa heraldisilla tunnuksilla. Leijona esiintyi ensimmäistä kertaa kuningas Kustaa Vaasan hautamuistomerkin 1500-luvun lopulla.

Suomi sai Ruotsilta leijonan, mutta Ruotsin omassa vaakunassa on neljän leijonan lisäksi pikkuruinen kotka. Se on kuin takuutodistus todellisesta riippumattomuudesta.

Leijonasta tuli suomalaisten tärkein kansallissymboli vasta 1800-luvun loppupuolella. Itsenäistymisen jälkeen leijonakriittiset suomenmieliset nostivat ääntään. He pitivät leijonaa turhan vierasperäisenä otuksena vaakunaan. Niinpä graafikolta tilattiin ehdotus, jossa leijona olisi saanut seurakseen kaksi karhua. Hanke unohtui sotavuosina.

Entä kotkat? Mikä niitä yhdistää? Ensi katsomalta ei juuri mikään. On aamikotkaa ja kaksipäistä. Itävallan kotka näyttää aliravitulta korppikotkalta. Saksan kotka puolestaan näyttäisi pullistelevan hauksiaan.

Merkittävimmät kotkamaat ovat Venäjä ja Saksa. Niitä yhdistää paitsi vaakunaeläin myös Itämeren pohjassa kulkeva uljas Nord Stream -kaasuputki.

Jaakko Lyytinen

Jaakko Lyytinens poäng är att Europa är tudelad på flera plan: EU-länder och andra, monarkier eller republiker, NATO-länder eller alliansfria, katolska eller protestantiska, vinländer eller ölländer – och så lejonländer och örnländer. Då heraldikerna planerade vapen till de europeiske länderna fattades enligt Jaakko Lyytinen litet fantasi. De europeiska vapnen kan delas i fyra grupper: I lejonländernas vapen ses lejon och inte örnar. I örnavapnen ses örnar utan lejon. I den tredje gruppen har länderna inte kunnat välja och här ses både lejon och örnar. Slutligen den fjärde gruppen som har något helt annat. Det vetenskapliga belägget för detta skall inte utvärderas här, men i det minsta har Helsingin Sanomats läsare presenterats för en rikhaltig europeisk heraldik.

NY HERALDISK LITTERATUR

Boken “Heraldic Artists and Painters in the Middle Ages and Early Modern Times” (red. Torsten Hiltmann och Laurent Hablot) är nu tillgänglig, både i tryckt form och open access. Boken innehåller 14 artiklar, dels presenterade vid konferensen i Poitiers år 2014, dels arbeten av andra forskare på liknande områden. Utgivarna ger följande presentation:

Synopsis: Who was commissioned to produce heraldic art in medieval and early modern culture? Was it a matter left to a small number of specialists, or was it an everyday business that any artisan or artist could execute? Was there any particular knowledge that had to be acquired in pursuing heraldic depiction? Finally, and most importantly, who was able to conceive of such depictions and arrangements? Such questions have never been addressed before on a broad scale, yet they are crucial considerations when it comes to determining the place and importance of heraldic communication in medieval and Early Modern society. The studies gathered in this collection of papers offer detailed answers to the questions raised. They confirm something which was – until now – nothing more than an assumption: namely, that the conception and production of heraldic display was indeed by no means restricted to a select few specialists. To the contrary, it utilised knowledge available throughout all strata of medieval and early modern society.

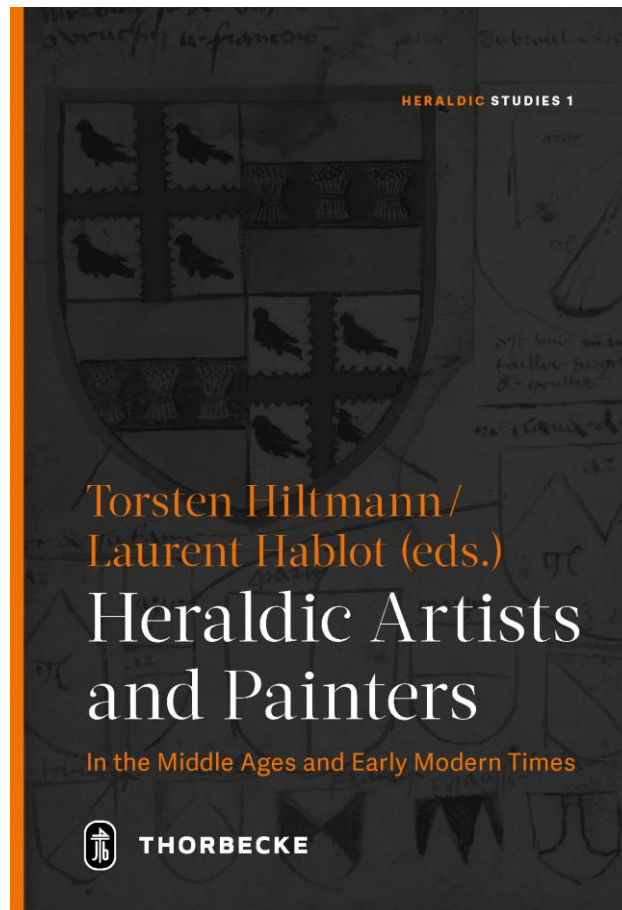

Table of Contents

Preface

Introduction

Torsten Hiltmann (Münster)

Arms and Art in the Middle Ages. Approaching the Social and Cultural Impact of Heraldry by its Artisans and Artists

Laurent Hablot (Paris)

Art, esthétique et productions héraldiques au Moyen Âge. Considération générales

The Artists

Marc Gil (Lille)

Peinture d'armoiries, une activité parmi d'autres du peintre médiéval?

Matteo Ferrari (Poitiers)

Au service de la Commune. Identité et culture des peintres héraldistes dans les villes italiennes aux XIIIème–XIVème siècles

Luisa Gentile (Turin)

Artistes, hérauts et héraldique de part et d'autre des Alpes Occidentales

Conception

Oliver Fearon (York)

›As Yt Ys Madex. Gender and Description in Plans for Armorial Displays by the English Gentry c. 1460–1500

Andreas H. Zajic (Vienna)

The Influence of Beneficiaries on the Artistic Make-up of Imperial Grants of Arms or: How Do Heraldic Images Get into Late Medieval Charters?

Specific Supports and Contexts

Martin Roland (Vienna)

Medieval Grants of Arms and their Illuminators

Steen Clemmensen (Farum)

Armorial as Commercial Ventures?

Radu Lupescu (Cluj-Napoca)

Heraldic Commissions in an Architectural Context. Case Studies from Transylvania

Anne-Sophie Bessero-Lagarde (Paris)

Les auteurs des pompes funèbres héraldiques à la Renaissance. Artistes de renom, associations de peintres et ateliers spécialisés

Individual Artists and their Work

Tanja Jones (Tuscaloosa)

Vivified Heraldry. On Pisanello's Medallion Imagery

Alessandro Savorelli (Florence)

L'héraldique des Della Robbia à Florence entre abstraction et naturalisme

Jean-Christophe Blanchard (Nancy)

Georges Gresset, peintre et héraut d'armes des ducs de Lorraine (1523–1559)

Se vidare på <https://heraldica.hypotheses.org/6002>

Fig. 4. Simone Martini, *Maestà*, détail de saint Jacques le Mineur et d'un bâton soutenant le baldaquin, peint aux armes de la Commune de Sienne. Sienne, Palazzo Pubblico, Salle du Mappamondo (Rocca), La *Maestà* di Simone Martini (voir n. 9), p. 117, pl. 139.

bler de très près à celui que le même peintre siennois avait figuré, quelques années auparavant, dans la célèbre *Vierge en majesté* dans la grande salle du palais de la Commune, lui-même censé s'inspirer d'un objet réel⁹. Dans le bandeau supérieur de cet énorme dais, qui protège la Vierge installée sur son trône précieux et le large cortège des saints qui l'entoure, les armes de France et celles d'Anjou alternent en effet avec les armes au lion du Peuple et la *balzana* de la Commune, également répétées sur les petits écussons qui ornent les perches en bois (fig. 3–4).

L'importance symbolique de l'objet et sa richesse justifiaient donc largement la commande confiée à Simone Martini qui n'aurait d'ailleurs pas facilement laissé passer cette sollicitation très bien payée¹⁰. Si cet épisode demeure certainement exceptionnel, il faut toutefois considérer que d'autres artistes renommés réalisèrent des travaux héraldiques apparemment modestes. La valeur officielle et symbolique d'un objet pouvait en effet orienter le commanditaire vers un peintre plus réputé. Quelques dizaines d'années plus tard, même des particuliers confèrent à des artistes d'un certain prestige la réalisation de *palvesi* destinés à être exhibés lors de cérémonies ou accrochés dans les salles de réception de leurs demeures, sans parler des écus sculptés des magistrats itinérants qui ornent les façades des palais publics de Toscane dont la qualité est le plus souvent remarquable¹¹.

L'intervention de grands maîtres dans ce genre de production était-elle vraiment limitée à des produits d'exception? Les documents ne permettent pas de donner une réponse définitive à cette question, mais certains éléments invitent à en douter. Les sources documentaires montrent en effet que les commandes héraldiques des Communes ne concernaient que dans une moindre mesure des décors monumentaux ou de prestige. D'ailleurs, même pour ce type de commandes, les textes se réfèrent aux paiements de peintures sans autre précision, et il est difficile d'estimer combien d'armoiries pouvaient être concernées¹². Les documents qui citent des enluminures héraldiques exécutées dans des volumes prestigieux ou des émaux armoriés encastres dans des objets précieux sont encore plus rares. En revanche, la production et l'ornementation héraldique de bannières, boucliers, armures, couvertures de registres réunissant la documentation produite par l'administration citadine etc. se faisaient de manière massive. Par exemple, les armes de la Commune ou celles des circonscriptions administratives organisant l'armée citadine – nous les voyons dans les fragments de peinture conservés dans la salle du Broletto Nuovo de Milan (fig. 5) – étaient peintes sur les écus, sur les bannières et même sur les arbalètes, comme cela est documenté pour Gênes¹³. À Prato, entre le XIIIe et le XIVe siècle, les documents

9 Voir Alessandro BAGNOLI, *La Maestà* di Simone Martini, Milan 1999. Comme l'épique SEIDEL, *La scoperta del sorriso* (voir n. 8), p. 118–119, les Siennois produisaient un nouveau baldaquin de ce type à chaque visite des souverains angevins; notamment, le baldaquin de la *Maestà* reprendrait celui réalisé en 1314 pour Pierre d'Anjou.

10 Le baldaquin de 1327 représente la commande la mieux payée à l'artiste parmi celles dont on conserve la documentation, comme le met en exergue Andrew MARRINDALE, *Simone Martini* complete edition, Oxford 1988, p. 38.

11 Voir, pour rester aux *palvesi* héraldiques, l'écu repeint aux armes des Buonamici par Taddeo di Barolo (Florence, Musée Bardini) daté entre 1408 et 1415; cf. Gianluca AMATO, scheda E.29 (Palvese Buonamici), dans: MAX STRUBEL (dir.), *Le arti a Siena nel primo Rinascimento*. Da Jacopo della Quercia a Donatello, catalogue de l'exposition (Siena, Santa Maria della Scala, Opera Metropolitana, Pinacoteca Nazionale, 26 marzo–11 luglio 2010), Milan 2010, p. 418.

12 Comme le paiement à Paolo de Pasquino, enregistré à Pise le 22 décembre 1448, pour des peintures réalisées dans le palais du capitaine du Peuple, cf. Miria FANUCCI LOVITICH, *Artisti attivi a Pisa fra XIII e XVIII secolo*, Ospedaletto (Pi) 1991, vol. 1, p. 236.

13 Cf. Fulvio CARVINI, *Lame benedette. Qualche riflessione per studiare le armi e i loro committenti*, dans: Arturo Carlo QUINIVALLI (dir.), *Medioevo. I committenti*, actes du colloque (Parme, 21–26 septembre 2010), Milan 2011, p. 376–387.